

Memorandum 2013-2019

van de Gemeentelijke Erfgoedcommissie Kortenberg

aan de bevolking en het nieuw gemeentebestuur

Kortenberg mag fier zijn op haar cultureel erfgoed. Het maakt deel uit van onze dagelijkse leefomgeving en verdient eerbied en verbindt ons. Maar vaak merken we pas de waarde ervan wanneer het weg is. Daarom is het belangrijk om aan onze bevolking duidelijk te maken hoe waardevol ons erfgoed wel is. En dat het belangrijk is om dit voor de toekomst te bewaren én een prominente rol te laten spelen in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen voor *“onze gemeenschap en onze ruimte waar het goed is om te leven, een rustpunt in een continu veranderende leefwereld ... en waarderen en behouden wat goed is, om vandaar uit te groeien naar mensvriendelijke vooruitgang waarbij we streven naar een zo groot mogelijk evenwicht tussen mens, economie en leefmilieu”*¹:

- Erfgoed geeft onze leefomgeving een identiteit en kwaliteit. Daarom moet erfgoed in elke ruimtelijke ontwikkeling van in het begin van het planproces meegenomen worden. Andere voorwaarden voor het succesvol samengaan van het behoud van waardevol erfgoed met de noden van een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling zijn: de waardering van het erfgoed bij het breed publiek, de hoge cultuurhistorische waarde van het erfgoed en de kansen op een eigentijdse bestemming/functie voor dit erfgoed. Bij elk nieuw ruimtelijk project moeten deze factoren in een vroeg stadium getoetst worden.
- Erfgoed is kwetsbaar: eens vernietigd is het voor altijd verdwenen. Veel erfgoed is daarenboven nog niet gekend omdat het nog niet ontdekt werd (vb. archeologische sites) of omdat het bij de bevolking niet gekend is. Zaak is dus om eerst te inventariseren en te waarderen. Vervolgens kan het waardevol erfgoed bewaard worden. Een nieuwe of aangepaste functie is vaak de beste oplossing om erfgoed veilig te stellen voor het nageslacht. Daarbij zijn bijna altijd aanpassingen aan het erfgoed verbonden. Zaak is om de balans te vinden tussen behoud van het waardevolle en de ontwikkeling die nodig is om het erfgoed functioneel te houden.
- Cultuurgeschiedenis van een plek schept een band en kan een inspiratiebron zijn voor planners en ontwerpers voor nieuwe ontwikkelingen waardoor de vernieuwing breed gedragen wordt en echt als “iets van ons” kan beschouwd worden. Dat vraagt een ander soort (historisch) onderzoek, gericht op welke waarden bescherming verdienen.
- Erfgoedzorg kost geld. Maar belangrijker is wat je ervoor terug krijgt, de extra waarde die het creëert waarvoor mensen bereid zijn te betalen (wonen, toerisme, cultuur, ...). De kunst is om de kosten te laten dragen door de partijen die de baten ontvangen.
- Erfgoed is een unieke informatiebron om ons verleden beter te leren kennen. Voor veel periodes ook de enige informatiebron.

Dat we binnen Kortenberg nog voor heel wat **uitdagingen** staan mag blijken uit volgend (onvolledig) lijstje waarvoor in de nieuwe legislatuur de nodige tijd en middelen moet voorzien worden:

¹ Charter voor de toekomst van Kortenberg, 27 september 2012

1. Bij ruimtelijke projecten wordt erfgoed en cultuurgeschiedenis vaak vergeten, wat voor onaangename verrassingen kan zorgen door buurtprotesten, vertragingen van projecten, meerkosten. Maar erger is nog dat hierdoor veel kansen onbenut blijven. Denken we maar aan de commotie rond het RUP Engerstraat, de afbraak van verschillende waardevolle gebouwen en het archeologisch onderzoek naar aanleiding van de verkaveling “Villershof” in Erps-Kwerps. Laten we daarom niet dezelfde fout maken bij de nieuwe uitdagingen waar we voor staan, o.a.
 - a. De ontwikkeling van de site “vroegere Rijkswachtkazerne” en het handelscentrum langsheen de Leuvensesteenweg en de Stationsstraat in Kortenberg.
 - b. Verdere natuurontwikkelingsprojecten in Silsombos, de Molenbeekvallei, de Rotte Gatén, ...
 - c. Verkavelingen als “Ter Gessel”, “Trois Sappins”, ...
 - d. Het beheer en de verdere ontwikkeling van het park van de abdij van Kortenberg
2. Onze dorpskernen vormen ook kernen van waardevol erfgoed. Dat deze kernen geherwaardeerd moeten worden staat buiten kijf. Het erfgoed - in al haar facetten: bouwkundig, landschappelijk, archeologisch en immaterieel – kan en moet daarbij een sleutelrol spelen. Zo worden onze centra opnieuw aantrekkelijk voor handel, gemeenschapsactiviteiten, ... Ook de discussie rond her/medegebruik van onze parochiekerken en pastorijen mag hierbij niet uit de weg gegaan worden.
3. De villa’s en tuinen uit de 2de helft 19de – 1ste helft 20ste eeuw langsheen de Leuvensesteenweg, Hertog Jan II-laan, Mechelsesteenweg, Engerstraat, ... vormen één van de meest waardevolle bouwkundige en landschappelijke erfgoed-complexen in onze gemeente. Deze bepalen in belangrijke mate mee de hoge levenskwaliteit in onze gemeente. Elk jaar is er echter wel een villa die met sloop bedreigd wordt waardoor de waarde van het geheel stap voor stap wordt aangevreten. Momenteel worden o.a. volgende waardevolle villa’s met afbraak bedreigd: Engerstraat 150, Leuvensesteenweg 469, Leuvensesteenweg Trois Sapins.
4. Ook minder monumentaal erfgoed kan waardevol zijn, denken we maar aan kapelletjes, bunkers, WO II-relicten (bunkers, luchtafweergeschut, ...), de mijlpaal langsheen de Leuvensesteenweg, ... Dergelijke “klein erfgoed” wordt vaak vergeten omdat het net niet in het oog springt. Maar vaak volstaan kleine ingrepen om deze te bewaren en een nieuw leven te schenken.

Beleidsprincipes en –instrumenten noodzakelijk om ons waardevol erfgoed te behouden en een maatschappelijke meerwaarde te geven:

1. Van “Schepen van Monumentenzorg” naar “Schepen van Erfgoedzorg”
2. Een specifiek hoofdstuk “erfgoed” in het gemeentelijk beleidsplan
3. Een nieuwe functie in dienst van de Kortenbergse bevolking: de gemeentelijke erfgoedambtenaar (intergemeentelijk opgezet)
4. Sensibiliseren en informeren van het gemeentebestuur en gemeentelijke administratie rond ons erfgoed
5. Basisdemocratie en overlegorganen
 - De bevolking wordt breed geïnformeerd en geconsulteerd bij vraagstukken i.v.m. erfgoedzorg en ruimtelijke ontwikkeling
 - De Gemeentelijke erfgoedcommissie (Geck!)

- blijft het gemeentebestuur verder adviseren m.b.t. erfgoedzorg;
 - blijft onpartijdig;
 - wordt versterkt met een bouwhistoricus/-a);
 - werkingstoelage ingeschreven in de begroting;
 - wordt in een vroege fase betrokken bij strategische advisering, vb. masterplannen, ruimtelijke ontwikkelingen, wettelijke beschermingen, ...
 - De Gecoro wordt versterkt met een deskundige “erfgoed” of vertegenwoordiger van de erfgoedverenigingen.
6. Ondersteuning van de erfgoedverenigingen: zie memorandum Erfgoedhuis Kortenberg
7. Inventarisatie en waardering
- Het Monumentenplan dateert uit 2004. Ondertussen is er spijtig genoeg waardevol bouwkundig erfgoed verloren gegaan. Daarom wordt het monumentenplan geactualiseerd.
 - Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt het archeologiedecreet (pro-)actief toegepast.
 - De gemeente ondersteunt initiatieven waarbij het archeologisch erfgoed geïnventariseerd (vb. het archeologisch project rond de Everberg)
8. Het gemeentebestuur ontwikkelt, in samenwerking met de Geck! en de erfgoedverenigingen een visie rond de meest waardevolle erfgoedsites van Kortenberg:
- Onze dorpscentra
 - De villa's uit de 2de helft 19de – 1ste helft 20ste eeuw langsheen de Leuvensesteenweg, Hertog Jan II-laan, Mechelsesteenweg, Engerstraat, ...
 - De Everberg: te Everberg
 - De Kortenberg te Everberg/Kortenberg
 - Het Kasteel van Merode
 - De abdij van Kortenberg
 - De Weesbeekvallei (archeologische site)
9. Verankering van het erfgoedbeleid.
- Het gemeentebestuur past consequent het principe toe dat het bouwkundig erfgoed met code 1 t.e.m. 3 behouden moet blijven, en dat ontwikkelingen aan bouwkundig erfgoed met code 4 en 5 een meerwaarde moet betekenen voor de beeldkwaliteit.
 - Het gemeentebestuur verankert de beleidsprincipes m.b.t. erfgoed in een gemeentelijke verordening en/of aanvragen tot wettelijke bescherming van de meest waardevolle gebouwen/tuinen/zichten.
10. Ontsluiting
- Het Monumentenplan wordt gepubliceerd via een website
 - In Zoeklicht wordt een vast artikel opgenomen over cultuurgeschiedenis en erfgoedzorg.
 - De uitreiking van de Fisco-prijs wordt voortgezet, met meer bekendheid via pers en media.
 - Bij de waardevolle erfgoedsites worden informatieborden geplaatst.
 - De gemeente neemt deel aan regionale erfgoed-initiatieven zoals Open Monumentendag, Erfgoeddag, ...
11. Financiering, subsidiering

- De gemeente stimuleert eigenaars/gebruikers van waardevol erfgoed om als een goede huisvader/moeder voor hun gebouw, tuin, archeologische site, ... te zorgen door een subsidie voor herstel en onderhoud mits ontsluitingsgaranties.
- De gemeente wordt als onroerenderfgoedgemeente erkend door de Vlaamse Overheid na goedkeuring van het nieuwe erfgoeddecreet.
- De gemeente sluit een cultuurbeleidsconvenant af met de Vlaamse Overheid

De Gemeentelijke Erfgoedcommissie Kortenberg
7 november 2012